

Іванна ГУРЖІЙ,

наукова співробітниця
Інституту книгознавства
відділу бібліотечних зібрань
та історичних колекцій
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
кандидат історичних наук,
Київ, Україна

Ivanna GURZHIY,

Senior Researcher,
Institute of Bibliography,
Department of Library Collections
and Historical Collections,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,
PhD in History,
Kyiv, Ukraine

e-mail: ivka85.85@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1847-0831>

Книжкове зібрання Віленської медико-хірургічної академії у фондах НБУВ: історія формування та сучасний стан

У дослідженні на основі архівних джерел та залучених нормативних документів Інституту рукопису і відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського представлено нарис створення Віленської медико-хірургічної академії, а також доробок видатних засновників цього навчального закладу. Зроблено акцент на вивченні видавничої діяльності Академії та надходженні частини її книжкового зібрання до НБУВ. Насамперед йдеться про найбільші розділи бібліотеки, проаналізовано кількісний і тематичний склад видань. Охарактеризовано Віленський університет як один із найпрестижніших закладів у Європі XVIII–XIX ст., у якому свого часу навчалися такі особистості, як Адам Міцкевич, Юліуш Словацький і Чеслав Мілош. Відображено поступовий процес формування бібліотеки Віленської медико-хірургічної академії та її зв'язок з Університетом Св. Володимира.

Ключові слова: книжкові видання, Віленська медико-хірургічна академія, розділ, провенієнції, Ян Снядецький, Анджей Снядецький.

Book Collection of the Vilnius Academy of Medicine and Surgery in the Funds of the NBUV: History of formation and problems of storage

In the research, on the basis of archival sources and involved normative documents of the Institute of Manuscripts and Book Editions of Library Collections and Historical Collections of the National Library of Ukraine named after. V. I. Vernadskyi, a brief essay on the establishment of the Vilnius Academy of Medicine and Surgery, as well as the work of prominent founders of this institution. First of all, the article deals with the largest sections of the library, analyses the quantitative and thematic composition of its publications. With the help of sources and special literature, Vilnius University (Principal School of the Grand Duchy of Lithuania) is characterized as the largest and most prestigious institution in Europe in the 18th — 19th centuries, where such personalities as Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki and Czesław Miłosz studied. Information on the establishment of the first library of the educational institution is also given, its reformation and book exchange with other libraries are traced. The gradual process of formation of the library of the Vilnius Academy of Medicine and Surgery and its connection with the Imperial University of St. Vladimir. As a result of the scientific search and review of publications, parts of the book collections of representatives of the Belarusian-Lithuanian Sapieha family and the Polish scientist-encyclopedist Jan Sniadetski were found. The quantitative and thematic composition of each book collection is studied separately. After researching and analyzing the quantitative and thematic composition of books from the Vilnius Academy of Medicine and Surgery, one of the largest and most prestigious institutions in Europe in the 18th — 19th centuries, we can conclude that this collection preserves a large number of unique ancient publications of great importance for studying medical science. for modern scientists. The study also presents material on the establishment of the first library of the school, traced its reformation and book exchange with other libraries. The gradual process

Книжкові фонди навчальних закладів, як частина загальнонаціонального спадку України, є важливим інформаційним ресурсом, що має неабияку цінність як історико-культурне надбання. Тому закономірно, що останнім часом багато дослідників звертають увагу на реконструкцію бібліотек вищих навчальних закладів, беручи до відома те, що це є важливим джерелом для вивчення історії науки та культури певного регіону. У цьому випадку не стала виключенням бібліотека Віленського університету, яка згодом переформувалася у бібліотеку Віленської медико-хірургічної академії.

Метою статті є розгляд видавничої діяльності Віленської медико-хірургічної академії та надходження частини її книжкового зібрання до НБУВ у контексті створення та характеристики доробку видатних засновників цього навчального закладу.

Свій початок Академія веде від утвореного 1644 року медичного факультету університету віленського Товариства Єзуїтів у Вільні (заснованого у 1579 році королем Стефаном Баторієм) (Брокгауза и Ефрона энциклопедический словарь, 1892. Т. 5. С. 181.) Але фактично медичний факультет запрацював лише з 1781 року з реформуванням навчального закладу в Головну школу Великого князівства Литовського як Медична колегія. Після третього поділу Речі Посполитої литовські землі стали частиною Російської імперії, а Головна школа в 1803 році згідно з законодавчим актом імператора Олександра I була реорганізована в Імператорський Віленський університет з чотирма факультетами: фізико-математичним, морально-політичним (з богослов'ям), філологічним та медичним) (Брокгауза и Ефрона энциклопедический словарь, 1892. Т. 11. С. 328).

Віленська медико-хірургічна академія в 1832–1842 роках була вищим навчальним закладом, що діяв у місті замість медичного факультету Віленського університету, закритого у 1832 р. Академія готувала фахівців з медицини, ветеринарії та фармації. Тривалість навчання становила від трьох до п'яти років. В Академії працювало 15 професорів і 10 ад'юнктів. Серед професорів були відомі вчені та медики різної спеціалізації: Анджей Снядецький (1768–1838), Фелікс Римкевич (1802–1881), Вацлав Пелікан (1790–1873), Ігнатій Фонберг (1801–1891), Юзеф Коженювський (1806–1870) та ін. Першими ректорами стали: Микола Мянговський в 1832–1833 рр., потім Фома Кучковський в 1833–1842 рр. У перший рік роботи Академії налічувалося

580 студентів, у 1833 році — вже 642. Отримали дипломи Академії близько 700 осіб. Тут працювало 15 професорів, 50 вчителів і чиновників. У закладі було захищено 20 докторських дисертацій з медицини (Литва. Краткая энциклопедия, 1899. С. 182).

Віленській академії належали клініки акушерства, хірургії та терапії, лікарня для студентів і працівників Академії, ветеринарна лікарня, анатомічний, хімічний, фізичний, зоологічний та інші кабінети, ботанічний сад, аптека, бібліотека. В бібліотеці до 1842 року нараховувалося близько 20 тисяч книг. Після скасування Віленської медико-хірургічної академії її матеріальну базу успадкував в основному Імператорський університет Св. Володимира в Києві. Його Медичний факультет був створений саме шляхом реорганізації Академії.

Статут Віленської медико-хірургічної академії затвердили 11 жовтня 1832 року. До штатного складу увійшли професори лікарського відділу з ліквідованого Віленського університету. Віленська медико-хірургічна академія мала рівні права з університетами Росії, була спроможна надавати ступені та кваліфікації: доктора медичних наук і хірургії, доктора медичних наук, інспектора лікарської установи, лікаря, провізора, аптекарського помічника, окуліста, дантиста, а також акушерки. Академія мала власних цензорів, завданням яких була перевірка роботи видавництва, а також зарубіжних видань з медицини.

Професура і члени Академії зобов'язувалися брати участь у зібраннях, де ухвалювалися найважливіші рішення Віленської медико-хірургічної академії (далі — ВМХА). Професори мусили бути експертами перш за все з російської та латинської мов. Кандидат на місце професора, що мав російське походження або громадянство Російської імперії, мав більше шансів на керівництво кафедрою чи наукову посаду, ніж особи іншої національності чи громадяни іншої держави.

Жодна лекція не могла бути виголошена без попередньої отриманої згоди Академічної ради. Обиралося правління Академії, яке збиралося щоденно для обговорення нагальних справ і ухвалення необхідних рішень. Навчальний заклад мав бюджет, встановлений і затверджений Міністром внутрішніх справ. гроші Академії тримали у двох скринях, що зберігалися у будівлі скарбу міста. На час розквіту своєї діяльності Академія вирізнялася кількістю кафедр і багатством допоміжних наукових ресурсів, що надавало можливість значно збільшувати чисельність місць казначейських медиків, водночас

полегшуючи можливість навчання для бідних (Siemienowicz Z., 2008. С. 5–6).

Академія володіла багатою бібліотекою, якою керував пан Джочер і його заступник М. Зайчковський. У розпорядженні Академії на момент університету значилося понад 16 000 книг. Бібліотека працювала щоденно, крім неділь і святкових днів, а свої послуги надавала не тільки студентам, а й викладачам. Юзефа Коженевського призначили надвірним радником, Белькевича і Вашкевича — колегіальними радниками. За період існування Віленська академія видала кільканадцять медичних видань. Також у її видавництві опубліковано книги: польською мовою — М. Мянновського «Про перелам кістки» («*De ossibus confringatur*»), С. Горського «Зоологія» («*Zoologia*»), латинською мовою — працю Ю. Коженевського «Як впоратися з переламом кістки» («*De ossibus fractis tractatus in disceptium*»), К. Вишневського «Опис сказу, лютої епідемії та мелітеми корів і поведінки домашніх тварин» («*Descriptio rophaniae, epidemiae grassantis, atque melitema circa vaccum et gestus animalium domesticum*»), Д. Захаровського «Про йод та використання його препаратів при різних захворюваннях» («*De jodio ejusque praeparatis, vi et administratione variis in morbis*»), а також С. Шумахера «Як побороти водянку» («*De hydrops ascite*») (Siemienowicz Z. 2008. С. 8).

Віленська медична академія випускала «Щоденник медицини, хірургії і фармації», що почав виходити з 13 жовтня 1832 року польською мовою. Вона співпрацювала з Віленським лікарським товариством, готуючи до друку цікаві матеріали. До редакційного комітету увійшли професори Академії, зокрема А. Ф. Адамович. У 1838 р. видавництво Ю. Завадського почало випускати науковий журнал «Колекція фізичної медицини» («*Collectanea physico medica*»), де у першому номері було розміщено наукові статті професорів А. Абіхта (1793–1860), Ю. Мянновського (1804–1878), також професора хірургії та акушерства Л. Севрука (1807–1852).

Щоквартальник «*Collectanea physico medica*» виходив з текстами латинською та російською мовами. Видання було необхідне не лише для медиків Академії і фахівців лікарського Віленського товариства, але й для лікарів в провінції, щоб вони могли познайомитися з досягненнями регіональної та світової медицини. Згодом щоденник «*Collectanea physico medica*» отримав велику популярність у медичних колах. Навіть із закриттям Віленського університету, а пізніше і Віленської медико-хірургічної академії, його видання надалі продовжувало лікарські традиції Вільно, утримуючи належний науковий рівень.

Первісний фонд бібліотеки Віленського університету складався з двох зібрань: перше — колекція

польського короля Сигізмунда Августа II, що містила близько 2500 томів гуманітарного змісту, друге — книжкове зібрання католицького дяча Альбінія. Перетворившись на академічну, бібліотека швидко поповнювалася за рахунок добродійних надань католицьких магнатів духовенства Литви, а також вихованців Віленської академії. Крім дарунків у вигляді книг, польські магнати надавали бібліотеці фінансову допомогу. Наприклад, князі К. та М. Вежицькі у 1746 році передали на потреби академічної бібліотеки 16 000 злотих. Окрім того, бібліотека поповнювалася за рахунок книг, що друкувалися в академічній друкарні, подарованій магнатом Ю. Радвилюю. Основний фонд бібліотеки поповнювався повільними темпами, проте поступово бібліотека стала однією з найбільш відомих у Європі. У її фондах, як і в усіх бібліотеках того часу, переважала теологічна література, також домінували книги з медицини, філософії, правознавства та природничих наук (История Вильнюсского университета, 1979. С. 95). Зміст літератури головно визначала необхідність навчання на теологічному факультеті. До фонду бібліотеки увійшли також рукописні каталоги, переважно збірники з філософії, археології, географії, природознавства (Миловидов А., 1910. С. 48). Протягом 1770-х років у фондах бібліотеки з'являється все більше видань з медицини, гуманітарних і природничих наук. До академічної бібліотеки також входили такі важливі зібрання медичних книг, як колекція дослідника Арктики та Антарктики Г. Фостера (1797–1831), книжкові зібрання професора фізіології та статистики С. Біссі, а також французького медика та ботаніка Ж. Жилібера (1741–1814). За роки свого існування, з 1802 по 1831 р., фонд Віленської університетської бібліотеки збільшився до 60 тис. томів. На початку 30-х років XIX ст. бібліотечна збірка стає універсальною за складом і вмістом фондів, що комплектувалися за рахунок як щорічних асигнувань, так і подарованих приватних бібліотек, наприклад, професорами Віленського університету Л. Боянусом, Я. Снядецьким (Мяскова Т. Є., 2005. С. 58). 1 травня 1832 р. вийшов наказ Миколи I про закриття Віленського університету. Медичний і богословський факультети цього університету передавалися під егіду Міністерства внутрішніх справ з метою подальшого перетворення першого в Медико-хірургічну академію, а другого — в духовне училище. Бібліотека, кабінети та інше, потрібне для Віленської медико-хірургічної академії, перебували у Вільні з 1831 (серпень) по 1832 р. Після 1832 року все майно, разом з літературою на медичну тематику, на якій базувався медичний факультет, передано ВМХА. У бібліотеці найпопулярнішими розділами стали: анатомія, патологія, фізіологія, фармацевтика, терапія, токсикологія, хірургія, словесність та історія, латинська словесність, грецька мова

та словесність, фізика, хімія, зоологія, порівняльна анатомія, ботаніка. Так, протягом 1833 р., в бібліотеку ВМХА надійшло 470 книг, з яких 24 книги були подаровані приватними особами та навчальними закладами, 393 томи отримано шляхом купівлі. У 1834 році бібліотека ВМХА отримала 192 книги, зокрема 90 одиниць стародруку XVI–XVIII ст. з католицького монастиря у Березі Картузькій. На початку 30-х рр. XIX ст. до бібліотеки Медико-хірургічної академії передали також літературу з допоміжних підрозділів Віленської академії та Агрономічного інституту, багато видань з яких пізніше потрапило до бібліотеки Університету Св. Володимира (Колесник Е. А., 1988. С. 37). Приватну книжкову колекцію астронома, члена-кореспондента Санкт-Петербурзької академії наук Я. Снядецького за допомогою попечителя Білоруського навчального округу Г. Карташевського та за підтримки міністра народної освіти було передано до ВМХА¹, чия бібліотека поповнилася більше ніж 700 томами видань XVI–XIX ст., переважно старою латиною, а також польською, французькою, російською, німецькою та англійською мовами.

Загалом у 1835 р. до Університету Св. Володимира передано з Віленської медико-хірургічної академії близько 7 819 одиниць тематичної літератури у томах, що дорівнює приблизно 60 тис.

Колекція Віленського університету з 1835 по 1927 р. зберігалась у фондах Імператорського університету Св. Володимира (з 1920 р. Київського інституту народної освіти), з 1927 р. — у фондах Всенародної бібліотеки України, згодом — Центральної наукової бібліотеки АН УРСР, а 1958 р. була передана у кількості 7 542 одиниць збереження до наукової бібліотеки Вільнюського державного університету імені Вінцаса Капсукаса (Мяскова Т. Е., 2016. С. 178–179).

Як свідчать матеріали Інституту рукопису НБУВ, 14 квітня 1840 р. Микола I видав наказ Правлячому Сенату про необхідність доручити керівництво вищими навчальними закладами медичного профілю одній установі. Московську медико-хірургічну академію (ММХА) і ВМХА, що на той час були у відомстві Міністерства внутрішніх справ, належало передати під керівництво Міністерства народної освіти. 29 квітня 1840 р. вийшов другий наказ: ліквідувати ВМХА і перевести її майно до Києва. Згодом рада Університету Св. Володимира ухвалила рішення про відкриття медичного факультету. Бібліотеці факультету пропонувалося використовувати літературу ВМХА. Для вирішення питання перевезення колекції

до Києва представник Київського навчального округу, князь С. Давидов, запропонував міністру народної освіти відправити до Вільно професора геології Ернеста Гофмана (1801–1871). У 1841 р. міністр народної освіти видав розпорядження головам Білоруського та Київського навчальних округів відправити у відрядження ординарного професора Е. Гофмана, а також попечителя Київського навчального округу екстраординарного професора В. Караваєва. Названі особи, відряджені до Вільно, мали визначити конкретні матеріали, потрібні бібліотеці Університету Св. Володимира. Прибувши до Вільно, професори Е. Гофман та В. Караваєв регулярно звітували управлінню Університету про результати своєї роботи. Того ж року видання з віленської колекції відправили до Києва.

Після надходження до Університету Св. Володимира бібліотека ВМХА зберігалась окремим комплексом, а в 1926–1927 рр., разом з університетською бібліотекою, потрапила до фондів ВБУ. Зараз нараховує 7797 одиниць збереження. 22 червня 1979 р. ЦНБ АН УРСР передала Центральному історичному архіву УРСР рукописний фонд ВМХА обсягом понад 27 000 аркушів.

За даними архівних джерел, у 1841–1842 рр. Університету Св. Володимира було передано 12 262 назви книг в 17 556 томах. Бібліотека ВМХА мала у своїх фондах книги не тільки з медицини, оскільки в Академії викладалися й інші загальноосвітні дисципліни. Після перевезення бібліотеки ВМХА до Києва вона стала спеціалізованою бібліотекою медичного факультету Київського університету Св. Володимира. Для цього були відібрані книги з першого відділу бібліотеки (медична література). Нині у відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ з обмінно-резервного фонду надійшли книги з шифром ВМХА, які за тематикою стосуються різних галузей науки. Наразі у відділі зберігається 5117 одиниць таких видань.

З книжкової колекції слід виокремити найцінніші та найцікавіші примірники видань, що зберігаються в малому форматі. У першому загальному відділі зберігається конволют, який вміщує кілька текстів. По-перше, наукову працю німецького протестантського теолога Йоханнеса Ворста (Johannes Vorst, 1623–1676) «*De Latinitate falso suspecta, deque Latinæ linguæ cum Germanica convenientia, liber, cui alter de Latinitate merito suspecta, adjectus est*», («*Наших вчителів помилково звинувачують у поганому відношенні як до латинської мови, так і до німецької*»). Видання датоване 1665 р., вийшло друком у Берліні, видавець — Даніель Рейхелі (Daniel Reichelii, роки життя невідомі). Друга праця у цьому конволюті — «*Latinitatis Schola Triclassis*» («*Історична школа трьох класів*») чеського письменника та педагога-гуманіста

¹ Інститут рукопису НБУВ. Ф. XVIII. Спр. 3399. Список рукописей, переданных из библиотеки Виленской медико-хирургической академии в Киевский университет. Декабрь, 1842. Арк. 13.

Яна Амоса Коменського (Johann Amos Comenius, 1592–1670), релігійного та громадського діяча, єпископа Чеськобратської церкви, основоположника педагогіки як самостійної дисципліни, систематизатора класно-урочної системи. Видання датоване 1657 р., вийшло друком в Амстердамі, у видавництві «Конрадус» («Conradus»). Третє видання, включене до конволюту, має оригінальну назву «Religiosae Kijovienses cryptae, sive Kijovia subterranea: in quibus labyrinthus sub terra, et in eo mortua, à sexcentis annis, divorum atque heroum Graeco-Ruthenorum, & nec dum corrupta, corpora, ex nomine atque ad oculum, è Paterikò Sclavonico detegit» («Підземний релігійний склеп Києва: лабіринт, що знаходиться під землею, де поховані загиблі вже шістсот років, від Греко-Руських богів і героїв, їхні тіла сильно пошкоджені»). Автор твору Йоганн Гербіній (Johannes Herbinus, 1627–1679) — пастор, німецький історик, письменник — 1674 року відвідав Україну, зокрема Київ, де познайомився з архимандритом Києво-Печерської лаври Інокентієм Гізелем. Високо цінував набожність українців, відчував глибоку повагу до духовенства та церкви. За сприяння І. Гізеля придбав багато літератури про українську церкву. У Києві Й. Гербіній вивчав релігійні пам'ятки, а також Печерський монастир. На основі власних спостережень та вивчення гравюр він створив цю працю. Видання датовано 1675 р., Лондон, «Impensis Martini Hallervordii». Праці, що включено до конволюту, написано латинською мовою. Примірник має шкіряну оправу із золотим тисненням. На форзаці печатка: «Ex Bibliotheca Academ. Vilmensis». На титульному аркуші напис чорнилами: «Jure emption is possidet me Daud Dudmann», в перекладі з латинської: «Право на купівлю належить мені, Дауду Ділдману», що вказує на власника примірника. Збережено під шифром «Acad. Viln. I. Lit. 310».

Наступне видання, що відноситься до загального відділу, — «Сатира оцінщика» («Lanx Saturae») німецького автора Фрідріха Платнера (Friedrich Platner, 1730–1770) — вийшло друком у місті Альтенбург 1758 р. латинською мовою. Це видання є одним із небагатьох, збережених у належному стані, на відміну від екземплярів у інших наукових установах. На титульному аркуші печатка «Biblioth. Academ. Vilmensis», на форзаці видання вказано шифр київської духовної семінарії: «53.10.44», на шкіряній оправі наліпка, де зазначений шифр: «Acad. Viln. I. Lit. 320».

На одній з полиць у книжковій колекції Віленської медико-хірургічної академії знайдено багатотомне видання — «Бібліографічний словник або Новий посібник для продавця книг та любителя книг» («Dictionnaire bibliographique: ou Nouveau manuel du libraire et de l'amateur de livres»). Автор — Етьєн Псаум (Etienne Psaume, 1769–1828), один із кращих французьких

дослідників XIX ст. Посібник вийшов друком 1824 р. у провінції Понт'є, одному із шести графств на півночі Франції. У виданні автор торкається таких тем: рукописи та їх користь, ознаки та різновиди рукописів, історія найвидатніших друкарень XVII та XVIII ст., відмінні ознаки старовинних видань, рідкісних та дорожчих книг, перші друкарські заклади та поширення їх у Європі. На титульному аркуші печатка: «Biblioth. Academ. Vilmensis», на форзаці видання печатка: «Бібліотека Імператорського університету Св. Володимира». На оправі зазначений шифр: «Acad. Viln. I. Lit. 459».

До бібліотеки Медико-хірургічної академії також потрапило багато видань з приватних книжкових колекцій, які у 1842–1843 рр. надійшли до бібліотеки Університету Св. Володимира. До прикладу, у загальному відділі ВМХА з приватної книгозбірні Я. Снядецького знайдено такі видання: «Новый лексиконъ на немецком, французком, латинском, италянском и российском языках» під редакцією Матвія Гаврилова (1759–1829), шифр: «Acad. Viln. I. Lit. 489»; «Pamiętka dziejów bohatyrskich z wieku Grayskotroskiego w śpiewach Homera i Kwinta według pierwotworów Greckich Słowianom dochowana» польського поета та літератора Яцика Пшибільського (Przybylski Jacek Idzi, 1756–1819), збережено під шифром: «Acad. Viln. I. Lit. 552»; шеститомна праця «Філософська та політична історія європейських торговельних установ в Індії» («Histoire philosophique et politique des établissemens & du commerce des européens dans les deux Indes») французького історика Гійома-Тома Франсуа Рейналя (Guillaume-Thomas François Raynal, 1713–1796), що вийшла друком 1780 р. у Женеві у видавництві «Гранул» («Granul»). Усі примірники мають печатки на титульних аркушах: «Biblioth. Academ. Vilmensis»; «Z daru Astr. Obs. Iana Sniadeckiego 1830». Шифр збереження останнього: «Acad. Viln. I. Lit. 517».

У другому відділі книгозбірні ВМХА «Медицина» віднайшлося тільки три примірники видань, що збережено у фонді НБУВ. Насамперед це видання «Discours sur lesdevoirs des medecins» («Промова про обов'язки лікарів») авторства Юзефа Франка (Joseph Frank, 1771–1842), видатного німецького медика, професора Імператорського Віленського університету. Брошура вийшла друком у Вільні, 1806 р., у друкарні Юзефа Завадського («Joseph Zawadzki»). На титулі примірника печатка: «Biblioth. Instit. Medici Vilmensis». Шифр: «Acad. Viln. II. Encycl. med. 12». Ще одне періодичне видання: «Ideen zu einer Methodik der Medizin» («Ідеї для методології медицини») відомого німецького вченого Готфріда Зібенбергена (Siebenbergen Gottfried, 1776–1861), книга надрукована 1806 р. у місті Мюнстер, в друкарні «Вальдек» («Waldeck»).

На оправі та титульному аркуші зазначена печатка: «Biblioth. Instit. Medici Vilnensis». У посібнику подано архівні документи з історії медицини, мета яких — представити історію природничих наук, математики та медицини в аналізі джерел. Шифр: «*Acad. Viln. II. Encycl. med. 13*». Також виявлено «Plan d'études médicales, à l'usage des aspirans aux grades de Docteur en médecine et chirurgie etc.» («План медичного навчання для претендентів на ступінь доктора медицини та хірургії тощо») французького доктора медицини Жана-Вінсента-Франсуа Вейді (Vaidy Jean Vincent-François, 1776–1830). На титулі печатка: «Biblioth. Academ. Vilnensis». Шифр: «*Acad. Viln. II. Encycl. med. 17*».

Третій відділ ВМХА містить, зокрема, видання ««Thesaurus Anatomicus Primus; Het Eerste Anatomisch Cabinet van Frederic Ruysch» («Перший анатомічний тезаурус; Перший кабінет анатомічний Фредеріка Рюйша») голландського професора анатомії та ботаніки Фредеріка Рюйша (Ruysch Frederik, 1638–1731). Посібник голландською мовою вийшов 1701 року в Амстердамі. Фундаментальні праці вченого мали вагомий вплив на послідовників Ф. Рюйша, а також для медичної науки в цілому. На титульному аркуші є гравюра у вигляді птаха з людською головою, поряд печатка: «Biblioth. Academ. Vilnensis». Шифр: «*Acad. Viln. III. Anat. 109*».

Одним із найдавніших видань, знайдених у третьому відділі, є праця британського вченого-медика Томаса Вілліса (Willis Thomas, 1621–1675) «Cerebri anatome: cui accessit nervorum descriptio et usus» («Анатомія мозку: опис і використання нервів»). Автор надав первісні описи артеріального анастомозу біля основи мозку, використовував анатомію мозку як інструмент для дослідження природи душі. Сучасна історична наука підкреслила, що Томас Вілліс зробив значний внесок у розвиток тогочасної нейроанатомії. Примірник вийшов друком в Амстердамі 1664 р., видавництво «Каспар Коммелін» («Casparum Commelinum»). На титулі печатка: «Biblioth. Academ. Vilnensis». Шифр: «*Acad. Viln. III. Anat. 191*».

Також у складі III відділу знайдено видання «De Carne musculari tractatus Anatomico-Physidogicus» («Анатомо-фізіологічний трактат про лікування м'язів») авторства Георга (Іржі) Прохазки (Procházka Georg (Jiri), 1749–1820), чеського медика, професора з анатомії, психології та офтальмології, одного із перших лікарів, котрий охарактеризував поняття «нервовий рефлекс», «рефлекторна дуга», визначав нервову систему як посередника між зовнішнім середовищем та організмом. Праця «De Carne musculari tractatus Anatomico-Physidogicus» надрукована 1778 р. у Відні. На титульному аркуші: «Biblioth. Instit. Medici Vilnensis». Шифр: «*Acad. Viln. III. Anat. 186*».

До IV відділу «Порівняльна анатомія» усього переведено 22 одиниці переважно німецькою, французькою та латинською мовами. Наприклад, багатотомне видання «Vorlesungen über vergleichende Anatomie» («Лекції з порівняльної анатомії») французького анатома, зоолога, натураліста, палеонтолога та історика Жоржа Кюв'є (Cuvier Georges, 1769–1832), надруковане 1809 р., видавництво «Куммер» («Kummer»). На титулі проставлені печатки: «Biblioth. Academ. Vilnensis» і «Gabinet zoologiczn: Wilen». Примірник має шкіряну оправу із золотим тисненням на корінці. Збережено під шифром: «*Acad. Viln. IV. Anat. Comp. 7a*».

Варто звернути увагу на видання, автором якого є німецький патологоанатом, лікар-гінеколог Карл Густав Карус (Carus Carl Gustav, 1789–1869), — «Lehrbuch der Zootomie: mit stäter Hinsicht auf Physiologie ausgearbeitet, und zwanzig Kupfertafeln erläutert» («Підручник із зоотомії: розроблено з ретельним врахуванням фізіології та пояснено на двадцяти мідних пластинах»). Вийшов друком у Лейпцизі 1818 року. До відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій передано тільки другий том видання. На картонній оправі наліпка: «*Acad. Viln. IV. Anat. Comp. 13*». На титульному аркуші одна печатка: «Библиотека Императорского университета Св. Владимира». Шифр: «*Acad. Viln. IV. Anat. Comp. 13*».

Кілька унікальних видань потрапили до п'ятого відділу «Фізіологія» книгозбірні ВМХА. Одне із найдавніших — «Eustachii Rvdii bellunensis medici, et philosophi. De vsu totius corporis humani liber ad celeberrimum virum lavrentium massam» («Євстахій Ревдій з Беллуно, лікар і філософ. Від книги всього людського тіла до найвідомішого чоловіка Лаврентіївської меси») італійського вченого Євстахія Рудіо (Eustachio Rudio, 1551–1611). Книга вийшла друком 1558 р. у Венеції, видавець Роберто Меет («Apud Robertum Meietum»). На форзаці провенієнції: «G.III.13», «26,9,6». Праця Євстахія Рудіо є цінним джерелом для вивчення розвитку філософії та медичної науки у середині XVI ст. для сучасних дослідників. Шифр: «*Acad. Viln. V. Physiol. 4*».

Не менш цікавим є видання, що потрапило до п'ятого розділу, — «Organozoonomie: Oder das niedrige Lebensverhältnis» («Органозономія: Або низький рівень життя») німецького автора Франца фон Паула Груйтуйзена (Gruithuisen Franz von Paula, 1774–1852). Праця вийшла в Мюнхені 1811 р. у видавництві Джозефа Бента. На титульному аркуші печатка: «Biblioth. Instit. Medici Vilnensis». Шифр: «*Acad. Viln. V. Physiol. 84*».

До розділу «Фізіологія» також потрапило два російськомовних видання. Одне з них — перший том праці Олексія Філомафитського «Физиология, изданная для руководства своих слушателей Алексеем Филомафитским», видане

у Москві 1836 р., в університетській друкарні, на форзаці зазначена печатка: «Biblioth. Academ. Vilnensis», на оправі наліпка: «Acad. Viln. V. Ph. 112», шифр видання відповідає наліпці. Друге російськомовне видання — «Биологическое исследование природы в творящем и творимом ее качестве, содержащее основные начертания всеобщей физиологии», авторства Данила Велланського (1774–1847), російського філософа, професора фізіології, хірурга. Вийшло у 1912 р. в Санкт-Петербурзькій друкарні Іоанна Іоаннесова. На титульному аркуші проставлена печатка: «Biblioth. Instit. Medici Vilnensis», на форзаці наліпка: «Изъ библиотеки Плавильщикова № 517». Шифр: «Acad. Viln. V. Physiol. 85».

Відділ фармакології з книгозбірні Віленської медико-хірургічної академії, що передано до фонду НБУВ, налічує 180 од. Розглянемо найдавніші видання розділу.

«Dispensator, sive pharmacor conficiendor ratio; cum Petri Coudenbergii, & Matthiae Lobelii scholiis emendationibus, & auctariis» («Диспансер, або система виготовлення ліків... з поправками та доповненнями Пітера Куденберга та Матіаса Лобеля». Автор Валерій Корд (Cordus Valerius, 1514–1544) — німецький ботанік та фармацевт середньовіччя. Свою основну працю з фармакології, за яку отримав сто золотих монет, В. Корд представив у 1542 році на міській раді Нюрнберга, текст був виданий Нюрнберзьким муніципалітетом в 1546 році і багаторазово передруковувався. Примірник, збережений у фонді НБУВ, датується 1627 р., Лондон, «Ioannes Mauger». Стан задовільний, шкіряна оправа з наліпкою на корінці та шифр: «Acad. Viln. VI. Pharm. 130».

З польськомовних видань знайдено працю професора Варшавського університету Юзефа Селінського (Celiński Józef, 1779–1832) «Farmacyja czyli nauka doskonałego przygotowania lekarstw z trzech królestw natury wybranych» («Фармація, тобто наука про ідеальне приготування ліків із трьох обраних царств природи»). Надруковано 1811 р. у Варшаві, «V. Dabrowsky». Шифр видання: «Acad. Viln. VI. Pharm. 17».

Відділ «Патологічна анатомія» нараховує 102 примірники. Найцікавішим з них є «Prosperi Alpini Marosticensis philosophi & medici, in Gymnasio Patavino medicamentorum simplicium professoris ordinarii, De praesagienda vita & morte aegrotantium libri septem» («Просперо Альпіні Маростіцентіс, філософ і лікар, ординарний професор простої медицини в гімназії Патавіно, про передбачення життя і смерті хворих у семи книгах») Просперо Альпіні (Alpini Prospero, 1553 — 1617), італійського лікаря та ботаніка XVI — початку XVII ст., який є одним із перших дослідників природи Єгипту та лікарської справи. Видання вийшло у світ 1601 р. в місті Франкфурт у друкарні «Йонас Роудс» («Jonas Rhodes»). На титульному аркуші гравюра

з відображенням людини на Пегасі в оточенні чотирьох янголів-немовлят. Поряд з гравюрою екслібрис «Biblioth. Instit. Medici Vilnensis» та шрифтовий екслібрис у вигляді овальної печатки з написом: «Z Daru Herberskiesgo Professora», це власницький знак дослідника — професора Віленського університету Вікентія (Владислава) Герберського (1785–1826). На форзаці напис власника: «Exlibris Ab haec Vilna me emi Jean Baptiste Sniadecki 1666». Шифр: «Acad. Viln. VII. Path. Gen. 2».

Також одним із найдавніших видань у відділі, що датується 1558 р., є праця італійського лікаря, професора медицини Пізанського університету Іоанніса Аргентеріо (Argenterio Giovanni [Ioannis], 1513–1572) «Medicina doctoris prastantis simi de morbis» («Медицина від багатьох хвороб»), видавництво «Apud Sebastianum de Honoratis» («Себастьян де Оноратис»). Шифр: «Acad. Viln. VII. Path. Gen. 6».

Потрапило до відділу також видання «Handbuch der Pathologie» («Патологічна анатомія») німецького анатома та фізіолога Карла Фрідріха Бурдаха (Burdach Karl Friedrich, 1776–1847), надруковане у Лейпцигу в 1808 р. На форзаці примірника печатка: «Библиотека Императорского университета Св. Владимира».

До відділу «Загальна терапія» увійшло видання «De Medicina Praeceptoris Elementa Medicinae» («Про медицину викладачів медицини»), авторами якого є італійські вчені Джованні Бруно та П'єтро Москати (Brunonis, Ioannis 1735–1788; Moscati Pietro, 1739–1824). Книга вийшла 1792 р. у Венеції. Шифр видання: «Acad. Viln. VIII. Ther. Gen. 20».

Також у цьому відділі є праця Жозефа-Бартелеми-Франсуа Каррера (Carrère Joseph-Barthélemy-François, 1740–1803) «Dissertation médico-pratique sur l'usage des rafraîchissans et des échauffans dans les fièvres exanthématiques» («Медико-практична дисертація про застосування освіжаючих і зігрівуючих засобів при екзантематозній лихоманці») 1778 р., друкарня П. Г. Кавельє. На форзаці печатка: «Z Daru Herberskiesgo Professora». Шифр: «Acad. Viln. VIII. Ther. Gen. 22».

До дев'ятого відділу «Терапія», що нараховує 878 од., увійшла «Pathologia Therapiaque, quas in usus suarum Praelectionum, Praesertim ex Aphorismis Magni Boerhavi, tum ex Operibus Gerardi van Swieten, Heisteri» («Патологія та терапія: використання лекцій, особливо з афоризмів Бурґавіуса Великого, а також із творів Жерара ван Світена, Гейстері») авторства німецького письменника, професора філософії Маттеуса Казимира фон Колліна (Matthäus von Collin, 1779–1824). Праця вийшла друком в 1793 р. у Відні. Шифр: «Acad. Viln. IX. Med. Ingen. 26».

Також до відділу потрапив твір прусського бібліографа Корнеліса Берема (Beughem Cornelis,

1638–1710) «Bibliographia medica et physica novissima: perpetuo continuanda, sive Conspectus primus catalogi librorum medicorum, chymicorum, anatomicorum, chyrurgicorum, botanicorum ut & physicorum, &c.» («Остання медична та фізична бібліографія, або Перший каталог медичних книг хіміків, анатомів, хірургів, ботаніків та фізиків»). Видання виявилось одним із найдавніших у цьому відділі бібліотеки ВМХА. Посібник надруковано в Амстердамі 1681 р., у видавництві Янсона ван Весберга. Шифр: «Acad. Viln. IX. Med. Ingen.30».

До десятого відділу «Патологія та терапія» потрапили праці відомих вчених: професора Міланського університету Енріко Акербі (Acerbi Enrico, 1785–1827), професора медицини з Німеччини Майкла Альберті (Alberti Michael, 1682–1757) та англійського лікаря, доктора медицини та письменника Джона Ейкіна (Aikin John, 1747–1822). Праця Енріко Акербі «Annotazioni di medicina pratica» («Записи практичної медицини») вийшла друком у Мілані 1819 р. На титульному аркуші печатка: «Biblioth. Instit. Medici Vlnensis». Шифр: «X. Path. Et. Ther. Spec. 2». Видання Джона Ейкіна «Biographical memoirs of medicine in Great Britain from the revival of literature to the time of Harvey» («Біографічні спогади про медицину у Великобританії від відродження літератури до часів Гарві») датується 1780 р., вперше опубліковано в Лондоні, у друкарні «Джозеф Джонсон» («Printed for Joseph Johnson»). На оправі наліпка: «X. Path. Et. Ther. Spec. 9», на форзаці напис чорнилами: «Bibliotheca Vlnensis», на титулі печатка: «Biblioth. Instit. Medici Vlnensis». Шифр: «X. Path. Et. Ther. Spec. 9».

Одинадцятий відділ «Хірургія» містить «Observations de Chirurgie sur la nature et le traitement des playes et sur la suppuration des parties molles» («Спостереження за хірургічним втручанням, про природу та лікування та про нагноєння м'яких частин») французького лікаря П'єра Ширака (Chirac Pierre, 1650–1732) та одне із найдавніших видань цього розділу «La chirurgie complete par demandes et par réponses» («Повна хірургія в запитаннях і відповідях») авторства Шарля Габрієля Ле Клерка (Le Clerc Charles Gabriel, 1644–1700). Посібник вийшов друком у 1695 р. в Парижі, видавництво «Michallet Estienne». На титулі проставлено печатку: «Biblioth. Academ. Vlnensis». Шифр: «Acad. Viln. XI. Chir. 124».

До відділу «Акушерство» увійшли такі видання: посібник «Nouvelles observations sur les naissances tardives» («Нові спостереження про пізні пологи») французького лікаря Жана Ле Баса (Le Bas Jean, 1717–1797), медичний посібник «Naturalis medicina e obstetricia» («Натуральна медицина та акушерство») німецького хірурга та акушера Йогана Лукаса Боєра (Boër Lukas Johann, 1751–1835). Видання «Nouvelles

observations sur les naissances tardives» вийшло друком 1765 р. у паризькому видавництві «Делалані», («Delalany»), на титульному аркуші присутня печатка «Biblioth. Academ. Vlnensis» та кругла печатка з великою літерою «А» по центру. Шифр: «Acad. Viln. XII. Ars. Obst. 13». Посібник «Naturalis medicina e obstetricia» вийшов у світ 1812 року у віденській друкарні Георга Нобла. На форзаці печатка: «Biblioth. Academ. Vlnensis». Шифр: «Acad. Viln. XII. Ars. Obst. 26».

З видань польською мовою у відділі «Акушерство» знайдено працю Миколая Мянновського (Mianowski Mikołaj, 1804–1878) «Nauka sztuki położniczej dla niewiast przez Mikołaja Mianowskiego» («Навчання акушерському мистецтву для жінок Миколи Мянновського»). Видання надруковано у віленському видавництві «Йозеф Завадський» («Joseph Zavadsky») 1818 р. На титульному аркуші печатка: «Biblioth. Academ. Vlnensis». Шифр: «Acad. Viln. XII. Ars. Obst. 123».

До XIII відділу «Гігієна» потрапила книга «L'art de conserver sa santé, composé par l'École de Salerne» («Мистецтво збереження здоров'я, створене школою Салерно»), її автором є французький дослідник Антуан-Августин Брюзен де Ла Мартиньєр (de La Martinière Antoine-Augustin Bruzen, 1662–1746). Видання вийшло друком у 1749 р. в Парижі, видавець — П'єр-Олександр Ле Приор (Pierre Alexandre Le Prieur, 1722–1792). На титулі традиційна печатка: «Biblioth. Academ. Vlnensis», а також напис чорнилами: «Imperia universalis Vlnensis». Шифр: «Acad. Viln. XIII. Hyg. 17».

Медичний трактат Андрофіла Асклепіада (Asclepiadeus Androphilus, роки життя невідомо) «Androphili Asclepiadei Liber, in quo pauca explicantur, quorum scitu sanitas conservari & vita hominis ab ignorantia medicorum poterit esse segura» («Книга Андрофіла Асклепіадея, в якій пояснюється небагато речей, знаннями яких можна зберегти здоров'я людини і захистити життя людини від незнання лікарів») надрукований 1748 р. у Франкфурті та Лейпцизі. На примірнику є дві печатки: «Biblioth. Academ. Vlnensis», «Ex Bibliotheca Universitatis Vlnensis». Шифр: «Acad. Viln. XIII. Hyg. 18».

Одним із найдавніших видань, що зберігається у відділі «Гігієна» ВМХА, є «Io. Mariæ Lancisii, intimi cubicularii & archiatri Pontificii, De subitaneis mortibus libri duo» («Дж. Марія Ланчізі, особистий камергер і архієрей Понтифіка, Про раптову смерть, книга друга») італійського лікаря, анатома, фізіолога Джованні Марія Ланчізі (Lancisi Giovanni Maria, 1654–1720). Він відомий дослідженнями малярії, введенням у медичну практику назви хвороби, що має походження від італійського «*mala*» — погане та італійського «*aria*» — повітря. Видання надруковано латинською мовою

1709 р. у Римі видавництвом Фрідріха Гледіча. Шифр: «*Acad. Viln. XIII. Hug. 229*».

До XIV відділу ВМХА «Анатомічна патологія» увійшов текст британського лікаря, патолого-анатома Метью Бейлі (Baillie Matthew, 1761–1823) «*Anatomie des krankhaften Baues von einigen der wichtigsten Theile im menschlichen Körper*» («Анатомія патологічної будови деяких найважливіших частин людського тіла»). Посібник видано в Берліні у 1794 р. видавництвом «*Vossischen Buchhandlung*». Переклад на німецьку з мови оригіналу виконано німецьким лікарем Самуїлом Томасом фон Земмерінгом (Sömmering Thomas Samuel von, 1755–1830). На титульному аркуші примірника печатка: «Библиотека Императорского университета Св. Владимира». Шифр видання: «*Acad. Viln. XIV. Anat. Path. 8*».

Ще у відділі зберігається періодичне видання «*Magazin für die pathologische Anatomie und physiologie*» («Журнал патологічної анатомії та фізіології»), його упорядником був видатний німецький лікар, професор Ерфуртського університету Август Фрідріх Хекер (Hecker August Friedrich, 1763–1811). Періодичне видання виходило щомісячно з 1791 по 1799 р. в Альтоні, в друкарні «*Verlagsgesellschaft*», головний філіал якої знаходився в Берліні. На титульному аркуші печатка: «*Biblioth. Academ. Vilmensis*». Шифр: «*Acad. Viln. XIV. Anat. Path. 39*».

До XV і XVI відділів «Різне. Додаткова література» з книжкового зібрання Віленської медико-хірургічної академії потрапили видання переважно з анатомії та патологічної медицини. Одним з видань, що увійшло до першої частини додаткової літератури XV відділу, є «*Lalbert moderne, ou nouveau secrets éet licites, recueillis d'après les découvertes les plus récentes*» («Сучасний Альберт, або Нові та законні таємниці, зібрані з останніх відкриттів»), його автором був французький агроном Понс-Огюстен Аллетц (Alletz Pons-Augustin, 1703–1785). Твір виданий французькою 1774 р. у місті Льеж (Бельгія) друкарнею «*J. A. Gerlache*». На титулі традиційна печатка: «*Biblioth. Institut. Medici. Vilmensis*». Шифр видання: «*Acad. Viln. XV. Suppl. I. 12*».

Однією з найдавніших праць XV відділу є «*Curios Rerum abditarum Naturaeque arcanorum perscrutator*» («Дослідження прихованих речей і таємниць природи») авторства філософа Ентоні Ле Гранда (Le Grand Antoine, ?–1699). Примірник 1681 р. вийшов друком у нюрнберзькому видавництві «*Johannis Zigeri Bibliopola, Typis Christophori Gerhardi*». На титульному аркуші печатка: «*Biblioth. Academ. Vilmensis*». Шифр: «*Acad. Viln. XV. Suppl. I. 57*».

До XV відділу також потрапило цікаве латиномовне видання «*Raphael Artem medicam feliciter cum inchoandi...*» («Рафаель Як успішно

почати заняття медициною...») 1622 року, його автор — доктор медицини, дерматолог Семюель Хафенреффер (Hafenreffer Samuel, 1587–1660). Твір вийшов друком в Тюбінгені (Німеччина), у друкарні «*Excudebat Theodoticus Werlin*». На форзаці, в нижній частині печатка: «*Biblioth. Institut. Medici Vilmensis*». Шифр: «*Acad. Viln. XV. Suppl. I. 70*».

До XVI відділу потрапила праця німецького лікаря, професора медицини Боннського університету Моріца Ігнаца Вебера (Weber Moritz Ignaz, 1795–1875) «*Erklärung des Anatomischen Atlases*» («Пояснення до анатомічного атласу»). Видання надруковано у «*Arnz&Comp*» в місті Дюссельдорф 1830 року, на форзаці примірника проставлено печатку: «*Biblioth. Institut. Medici Vilmensis*». На корінці оправи наліпка із зазначеним шифром: «*Acad. Viln. XVI. Suppl. II. 25*».

До Ветеринарного відділу надійшло лише одне видання — «*Rob-Tauscher-Recht: Nebst einem A nhang unterschiedener kurtzen Fragen, Aus Joan Wilhelmi Rövenstruck*» («Закон обміну коней: на безліч коротких запитань відповідає Ян Вільгельм Ровенструк»). Автор посібника — німецький дослідник Йоганн Фердинанд Бехамб (Behamb Johann Ferdinandi, роки життя невідомо), видавець Джером Філіпп Річеллі, рік і місто видання — 1735 р., Франкфурт. У книзі надано докладну інформацію про правильний догляд та правила утримання коней, а також інформацію про надання професійної ветеринарної допомоги. Шифр: «*Acad. Viln. XVII. Vater. 5*».

У книжковому зібранні Віленської медико-хірургічної академії, в XIX відділі, представлені наукові посібники та праці вчених з природознавства. Одним із найдавніших видань є праця видатного науковця, ботаніка та медика Йоахіма Камерарія Молодшого (Camerario Joachimo, 1534–1598) «*Icones accurate nunc primum delineatae praecipuarum stirpium, quarum descriptiones tam in Horto quam in Sylva hercynia suis locis habentur*» («Точні позначки, базові малюнки основних рослин, описи яких зустрічаються як у саду, так і в лісі»). Видання датовано 1588 р., видано у Франкфурті друкарнею «*Feuerabend*». На титулі проставлено печатку: «*Biblioth. Academ. Vilmensis*», під назвою праці є гравюра — три жінки із горнами. Примірник має шкіряний корінець з наліпкою: «*Acad. Viln. XIX. Hist. Nat. 191*».

До відділу «Природознавство» потрапило чимало видань XIX століття. Одна з таких праць — «*De regni animalis limitibus atque evolutionis gradibus: specimen quod consentiente amplissimo philosophorum ordine Univers...*» («Про межі тваринного світу та ступені еволюції: приклад, який узгоджується з найширшою групою філософів Всесвіту»). Автор посібника — професор Віленської медико-хірургічної академії,

природознавець Карл Едуард Ейхвальд (Eichwald Carl Eduard von, 1795–1876). Примірник вийшов у світ у 1821 р., в академічній друкарні «Litteris Joannis Christiani Schönmanni». Шифр: «Acad. Viln. XIX. Hist. Nat 336».

Отже, колекція Віленської медико-хірургічної академії зберігає велику кількість унікальних старовинних видань, що є значущими для вивчення розвитку медичної науки сучасними науковцями. Формування академічної

бібліотеки здійснювалося тривалий період, аж до передачі значної її частини до Університету Св. Володимира в Києві. Після проведеного наукового пошуку виявлено та охарактеризовано видання з книжкової колекції польського вченого-енциклопедиста Яна Снядецького, а також видання, що, за ознаками, належали до віленського зоологічного кабінету. Проаналізовано чимало видань, надрукованих у XVI–XVII ст., що мають історичну цінність для сьогодення.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Брокгауза и Ефрона энциклопедический словарь / Под ред. И. Е. Андреевского. Санкт-Петербург, 1892. Т. 5. 478 с.
- Брокгауза и Ефрона энциклопедический словарь / Под ред. И. Е. Андреевского. Санкт-Петербург, 1892. Т. 11. 466 с.
- Вильнюсская медико-хирургическая академия // Краткая энциклопедия. Вильнюс : Главная редакция энциклопедий, 1989. 672 с.
- История Вильнюсского университета. 1579–1979. Вильнюс, 1979. 373 с.
- Колесник Е. А. Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. Киев : Наукова думка, 1988. 116 с.
- Миловидов А. Рукописное отделение Виленской публичной библиотеки. История и состав. Вильна : типография «Русский Почин», 1910. 54 с.
- Мяскова Т. Є. Бібліотека Імператорського університету Св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927 рр.) / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 184 с.
- Мяскова Т. Є. Провенієнції на книгах з історико-культурного фонду «Віленська медико-хірургічна академія» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як джерело з вивчення історії формування фонду наукової бібліотеки академії. Рукописна та книжкова спадщина України. 2016. Вип. 20. С. 175–190.
- Siemienowicz Z. Wileńska Akademia Medyczno-Chirurgiczna. Dzieje i ludzie. Vilnius, 2008. 132 s.

REFERENCES

- Brockhaus, F., & Efron, I. (1892). *Entsiklopedicheskii slovar*. I. E. Andrievsky (Ed.), (Vol. 5), Saint Petersburg [in Russian].
- Brockhaus F., & Efron I. (1892). *Entsiklopedicheskii slovar*. I. E. Andrievsky (Ed.), (Vol. 11), Saint Petersburg [in Russian].
- Istoriia Vilniussskogo universiteta 1579–1979. (1979). Vilnius [in Russian].
- Kolesnik, E. A. (1988). *Knizhnyie kollektzii tsentralnoi nauchnoi biblioteki akademii nauk USSR*. Kyiv: Naukova dumka [in Russian].
- Milovidov, A. (1910). *Rukopisnoye otdelenie Vilenskoy publichnoi biblioteki. Istoria i sostav*. Vilna [in Russian].
- Miaskova, T. E. (2005). *Bibliotheka imperatorskoho universytetu Sv. Volodymyra: z isrorii komplektuvannia 1824–1927*. Kyiv [in Ukrainian].
- Miaskova T. E. (2016). Provenientsii na knykhakh z istoryko-kulturnoho fondu Vilenska medyko-khirurhichna akademiia Natsionalnoi biblioteky imeni V. I. Vernadskoho yak dzherelo z vyvchennia istorii formuvannia fondu naukovoii biblioteky akademii. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy*, 20, 175–190 [in Ukrainian].
- Siemienowicz, Z. (2008). *Wileńska Akademia Medyczno-Chirurgiczna. Dzieje i ludzie*. Vilnius [In Polish].
- Vilniuskaia mediko-khirurgicheskaiia akademiia. (1989). Vilnius [in Russian].

Дата подання статті до редакції: 12.09.2023 р.

Creative Commons Licenses: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)